

قره باغ، قربانی همپیمانی پاشینیان با غرب



منطقه قره باغ در قفقاز جنوبی چند روزی است میدان جنگ نیروهای آذربایجان و ارمنستان است، جنگی که با اقدامات جدید "نیکول پاشینیان" نخست وزیر ارمنستان برای سرسپردگی به غرب کلید خورد، چون او علاوه بر برگزاری یک رزمایش مشترک با آمریکا در خاک خود، خواستار تعیین جهت کشورش به سمت غرب شد.

آران نیوز : گزارش و تحلیل

دولت پاشینیان در نشست هایی که در اکتبر ۲۰۲۲ و مه ۲۰۲۳ تحت نظارت اتحادیه اروپا برگزار شده بود، رسماً قره باغ را بعنوان بخشی از خاک جمهوری آذربایجان برسمیت شناخته بود، اما اینبار پشت کردن به همپیمانان سنتی خود همچون روسیه و اعلام گرایش به آمریکا و پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) از به رسمیت شناختن این منطقه جدایی طلب امتناع می ورزید و زمینه ساز مرحله جدید جنگی در این منطقه شد که به اعتقاد تحلیلگران زمینه ساز سرنگونی خودش نیز خواهد بود.

دولت پاشینیان حتی قبلاً یکبار به خصومت هایش با آذربایجان با آتش بسی که توسط روسیه میانجی گری شده بود و با توافقنامه های سه جانبه ای که در سال های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۲ میان مسکو، ایروان و باکو امضا شد پایان داد چون همه تدابیر لازم برای راه حل صلح آمیز در موضوع قره باغ در آن توافق مشخص شده بود.

در این بین ناصر کنعانی سخنگوی وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران نیز هفته گذشته طی نشست هفتگی درباره موضوع قره باغ گفته بود: "منطقه قره باغ بخشی از خاک جمهوری آذربایجان است. حقوق و امنیت ارامنه قره باغ در یک چارچوب مشخص تعیین شود.

در هر صورت دولت آذربایجان روز سه شنبه اعلام کرد که یک عملیات «ضدتورپیستم محلی» را در قره باغ آغاز کرده و خواهان خروج نیروهای نظامی مخفی ارمنستان از این منطقه است، ادعایی که دولت ارمنستان آنرا رد کرده و اقدام باکو را یک «تهاجم گسترده» خواند.

حملات دیروز باکو به "خانکندی" در قره باغ پس از آن آغاز شد که جمهوری آذربایجان صبح دیروز خبر داد یک کامیون به دلیل انفجار مین کاشته شده از سوی ارمنستان در منطقه «خوجاوند» جمهوری آذربایجان منفجر شد که در نتیجه آن 7 نیروی امنیتی این کشور کشته شدند.

طبق گزارش خبرگزاری آذرتاج، ریاست جمهوری آذربایجان اعلام کرد: "اگر گروه های ارمنی در قره باغ سلاح های خود را بر زمین بگذارند و یا تحویل دهند ما آماده توقف اقدامات مان برای مقابله با تروریسم و مذاکره خواهیم بود."

آذرتاج به نقل از وزارت دفاع جمهوری آذربایجان نوشت: حمله به مواضع نظامی نیروهای ارمنی قره باغ در واکنش به نقض توافق سه جانبه قبلی میان مسکو، باکو و ایروان و به خصوص مین گذاری در جاده "فوضولی" بوده که به جان باختن ۲ غیرنظامی این کشور منجر شد.

با این وجود "گگان استپانیان" مدیر سازمان مدافع حقوق بشر آرتساخ (قره باغ) سه شنبه شب در توئیتی نوشت که بر اساس آمار دریافتی از قبرستان «استپاناکرت» تاکنون ۲۷ تن از جمله ۲ غیرنظامی کشته شده و شمار زخمی ها نیز از ۲۰۰ تن گذشته است و حتی بیش از 7 هزار نفر نیز از مناطق مختلف قره باغ به دلیل حمله جمهوری آذربایجان از محل سکونت خود تخلیه شده اند.

ساکنان قره باغ ، در طول فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در دهه ۱۹۹۰ از جمهوری آذربایجان جدا شدند و به عنوان جمهوری جدا شده جنگ استقلال طلبانه ای را علیه باکو آغاز کردند

و طی سال‌ها روابط نزدیکی با ایروان داشتند. با وجود این پیوندها، ارمنستان جمهوری جدا شده را نه به طور رسمی به عنوان یک کشور مستقل به رسمیت شناخته است و نه تلاش کرده است آن را به قلمرو خود اضافه کند.

جنگ بین ارمنستان و آذربایجان بر سر این منطقه - که از سال 1992 تا 1994 ادامه داشت - حدود 35 هزار نفر را گرفته و باعث آواره شدن حدود یک میلیون نفر شد و دو کشور با وجود توافق آتش بس همچنان در وضعیت جنگی قرار دارند.

با این حال، این منطقه مورد مناقشه همچنان نقطه داغ در تنش‌های مداوم بین باکو و ایروان بوده است که طی آن بارها به درگیری‌های نظامی منجر شده است. مهم‌ترین درگیری سال‌های اخیر در سال ۲۰۲۰ رخ داد و منجر به بازپس‌گیری کنترل بخش‌های مهمی از قره‌باغ توسط باکو شده بود.

البته این خصومت‌ها یکبار با آتش‌بسی که توسط روسیه میانجی‌گری شده بود و با توافقنامه‌های سه‌جانبه‌ای که در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۲ امضا شد و همه تدابیر لازم برای راه‌حل صلح‌آمیز در موضوع قره‌باغ را مشخص کرده بود، حل و فصل شد.

از قضا در نتیجه همان توافق هم بود که امکان اعزام نیروهای حافظ صلح روسیه تا سال 2025 به منطقه مورد مناقشه فراهم شد بیشتر بدان سبب که از نسل‌کشی ارمنی در این منطقه جلوگیری شود و به همین دلیل از آن زمان، ایروان بارها مسکو را متهم کرده است که از نظر نظامی از ارمنستان در برابر آذربایجان حمایت نمی‌کند و تعهدات خود را نقض می‌کند.

از سوی دیگر، باکو بر عزم خود برای «پایبندی» به شرایط توافقنامه سه‌جانبه بین ایروان و مسکو در مورد مأموریت صلح‌آمیز تأکید می‌کند. البته باکو اعلام کرد که قبلاً قصد خود را برای آغاز عملیات جنگی دیروز به نیروهای روسی اطلاع داده است. این در حالی است که «ماریا زاخاروا» سخنگوی وزارت امور خارجه روسیه در این خصوص گفت که هشدار جمهوری آذربایجان تنها «چند دقیقه قبل از آغاز عملیات نظامی» به آنها ارسال شد و صبح امروز/چهارشنبه در بیانیه‌ای خواستار توقف فوری درگیری‌ها در قره‌باغ شد و از طرف‌های درگیر خواست به توافقنامه آتش‌بس بازگردند.

بیانیه این وزارتخانه افزود: در حال حاضر، نیروهای صلح‌آمیز روسیه به مردم قره‌باغ کمک می‌کنند و به آنها دارو می‌رسانند و در مساله تخلیه مردم همکاری می‌کنند.

وزارت خارجه روسیه افزود: روند حل مساله قره‌باغ عمیقاً تحت تاثیر این موضوع بود که ایروان در نشست‌هایی که در اکتبر ۲۰۲۲ و مه ۲۰۲۳ تحت نظارت اتحادیه اروپا برگزار شد، رسماً قره‌باغ را بعنوان بخشی از خاک جمهوری آذربایجان به رسمیت شناخت و دیگر در این موضوع جای مناقشه نیست.

در همین حال، خبرگزاری روسی تاس گزارش داد که شورای امنیت سازمان ملل فردا/پنجشنبه جلسه‌ای در مورد قره‌باغ تشکیل خواهد داد و در عین حال گروهی از اعضای پارلمان اروپا از شورای اروپا خواستند تحریم‌هایی علیه جمهوری آذربایجان وضع کنند.

تاکنون علاوه بر ایران همسایه دو کشور درگیر در این مناقشه، کشورها و سازمان‌های مختلف واکنش‌های تقریباً متفاوتی در قبال این بحران از خود نشان دادند، با این وجود همگی خواستار خویشتنداری طرفین دعوا و توقف این جنگ شدند.

واکنش‌های متفاوت ارمنی‌ها به موضوع قره‌باغ به رغم توصیه‌های خارجی برای توقف این جنگ، درگیری‌ها در قره‌باغ از دیروز همچنان ادامه دارد. ادامه این حملات حتی موجب راه‌اندازی ناآرامی‌هایی در سطح ارمنستان نیز شده است. از دیروز صدها معترض به خیابان‌های ایروان آمدند. آنها در قلب پایتخت ارمنستان جمع شدند و سعی

کردند سیستم حمل و نقل شهری را مختل کنند. معترضان خواستار مشارکت نظامی ارمنستان در بحران قره باغ شدند و پاشینیان را به خیانت به کشورشان متهم کردند.

با این وجود نخست وزیر ارمنستان روز سه شنبه با صدور بیانیه ای با اعلام اینکه تنش های فزاینده در منطقه مورد مناقشه قره باغ ممکن است منجر به کودتای دولتی شود، گفت: «همانطور که انتظار می رفت، از سوی گروه های مختلف بیانیه هایی تا حد فراخوان برای برگزاری کودتای دولتی در ارمنستان منتشر می شود».

وی قول داد که «قانون و نظم» را حفظ کند و به ادعاهای «تلاش های کودتایی» پاسخ مناسب دهد.

از طرف دیگر برخی تحلیلگران به همراه گروه هایی از شهروندان ارمنستان مدعی هستند که دولت روسیه آنها را در این جنگ تنها گذاشته است. مثلاً طبق اظهارات "جوزف اپشتاین" یک کارشناس قفقاز در مسکو، مردم ارمنستان معتقدند که روسیه واقعا آنها را رها کرده است، اما در عین حال، به طرز عجیبی، ادعا می کنند که غرب نیز تا کنون به آنها کمک نکرده است.

با این وجود از دیروز چندین تظاهرات هم در مقابل سفارت روسیه در ایروان برگزار شد و تظاهرکنندگان خواستار دریافت کمک از سوی روسیه هستند، به ویژه از طریق سازمان پیمان امنیت جمعی که دولت پاشینیان را تهدید به اخراج از آن می کند.

این در حالی است که وزارت خارجه روسیه اذعان می کند که آنها نمی توانند کاری انجام دهند. پاشینیان از قبل دست آنها را با به رسمیت نشناختن این منطقه به عنوان بخشی از ارمنستان «بسته است».

در حالی که اکثریت قریب به اتفاق ارمنه، این منطقه را به عنوان بخشی از "ارمنستان بزرگ" تلقی می کنند، معتقدند که ناتوانی پاشینیان در ارائه کمک مستقیم نظامی به قره باغ مطمئناً به حذف او از عرصه سیاست منجر می شود و عملاً به سیاست های غربگرای او پایان می دهد.

با این وجود روز گذشته بخش ارمنی رادیو اسپوتنیک وابسته به وزارت خارجه روسیه از راه اندازی دفتر ناظران غیرمسلح صلح اتحادیه اروپا در شهر "ایجوان" استان "تاووش" ارمنستان با حضور "هراچیا سرکیسیان" معاون وزیر دفاع ارمنستان، "مارکوس ریتر" رئیس نمایندگی اتحادیه اروپا و "واسیلیس ماراگوس" سفیر اتحادیه اروپا در ارمنستان خبر داد.

ظاهراً این ناظران در طول خطوط مرزی گشت زنی می کنند و به ثبت موارد مربوط به نقض آتش بس می پردازند. اما با وجود اینکه ناظران مستقر در ارمنستان نظامیان بازنشسته ارتش کشورهای اروپایی عضو ناتو هستند، پیش بینی می شود اتحادیه اروپا برخلاف جنگ اوکراین، این بار شهروندان خود را در معرض خطر قرار نمی دهد و از مناطق پر تنش دور می کند.

صرف نظر از بروز حوادث دو روز گذشته در قره باغ و واکنش های خود ارمنی ها به این موضوع، بسیاری از تحلیلگران سیاست های جدید نخست وزیر ارمنستان برای گرایش غرب و دعوت او از ناتو به منطقه را از علت های اصلی تشدید تنش در منطقه قفقاز جنوبی می دانند.

مثلاً در حالی که یک میدان جنگ گرم دیگر در شرق اروپا در اوکراین با مدیریت آمریکا علیه منافع روسیه جریان دارد، دولت پاشینیان این بار با دعوت از نیروهای آمریکایی به کشورش در حال برگزاری یک رزمایش 10 روزه با آنها است، اقدامی که نگرانی و حتی خشم شدید روسیه را نیز برانگیخته است.

چون حضور نیروهای ناتو به عنوان صلحبان در ارمنستان یکی دیگر از موارد نقض غرض است، چرا که دولت ایروان به عنوان یکی از اعضای بنیانگذار پیمان امنیت جمعی بطور همزمان میزبان

صلحبانان روسی نیز در کشور خود هست و دولت روسیه حتی در این کشور دارای پایگاه نظامی است و خود را ضامن اصلی امنیت در منطقه می داند.

انتشار اخبار مربوط به برگزاری این رزمایش مشترک بین ارمنستان و آمریکا در حالی صورت می گیرد که نخست وزیر کشور میزبان هفته گذشته در گفت و گو با روزنامه ایتالیایی "لا ریوبلیکا" گفته بود اتکای صرف ارمنستان به روسیه یک اشتباه راهبردی بوده است.

او همچنین در آن مصاحبه که بسیاری آن را چرخش به غرب ایروان تفسیر کردند، تاکید کرده بود که جنگ روسیه باعث شده روسیه نتواند نیازهای امنیتی ارمنستان را تامین و از ایروان در برابر آنچه او «تجاوزات باکو» خوانده حمایت کند.

واقعیت امر این است که دولت ایروان به طور سنتی روابط نزدیک دفاعی با مسکو داشته اما از زمان جنگ سال 2020 با باکو که روابط دفاعی نزدیکی با ترکیه ورژیم صهیونیستی دارد، به طور فزاینده ای از روسیه فاصله می گیرد و به غرب نزدیک می شود تا طبق اظهارات خود پاشینیان، شاید بتواند روابط امنیتی خود را متنوع کند.

در هر حال، منطقه قفقاز آستان حوادث است و شاید آمریکا بخواهد این منطقه را نیز همچون اوکراین برای اهداف و مقاصد خود آتش بزند، اما ناظران سیاسی و نظامی به این چرخش آرامنه به سمت آمریکا و غرب با تمسخر می نگرند و معتقدند که این چرخش زمانی رخ می دهد که شواهد و حوادث منطقه و جهان تایید می کند که آمریکایی ها هیچ وقت برای نزدیک ترین دوستان خود نیز متحد صادق و صمیمی نبوده اند و هیچ تضمینی هم وجود ندارد که آنها را همانگونه که ملت افغانستان و بسیاری از کشورهای دیگر را رها کردند، رها نکنند .